

صنایع دستی،

دریغ از مهرورزی

الهام دریابر
عکس ها: صبا زواره ای

فروشگاه هایی که به
صنایع دستی تغییر
کاربری دهند، ۱۰ میلیون
تومان وام می گیرند.

در نتیجه سالها کم توجهی حاکم بر وضعیت صنایع و هنرهای سنتی، تنها انگشت شمارند هنرمندانی که باقی مانده اند. نبود بازار مداوم و وضعیت نابینجار معیشتی موجب شده است تا بسیاری از نقش آفرینان این حرفه شغلی دیگر برگزینند و متعاقباً عمر برخی صنایع دستی به سر آید. در حال حاضر تعداد قابل توجهی از مردم روستاها تولیدات خانگی دارند که به گفته معاون صنایع دستی و هنرهای سنتی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری هنوز برای دولت ناشناخته هستند و آمار دقیقی از آنها وجود ندارد.

یکی از روش هایی که می تواند به شناخت هنرهای دستی در کشور کمک کند حضور سازمان های غیرانتفاعی است. از سوی دیگر جریان مداوم گردشگری و تلاش توراپراتورها به طراحی گشت های مسافرتی در درون روستاها می تواند صنایع دستی کشور را رونق دهد. صنایع دستی را باید در زنجیره گردشگری تعریف کرد تا به عنوان یکی از بازوهای محوری توسعه صنعت گردشگری به درستی نقش بیافریند. گزارش حاضر اشاره ای به چالش های پیش روی حرفه صنایع دستی در کشور دارد.

سازمان صنایع دستی در گذشته زیر نظر وزارت صنایع و معادن بود و به امور تصدی‌گری توجه داشت. مدت زمان کوتاهی است که این بخش به عنوان یکی از معاونت‌های سازمان زیر نظر رئیس جمهور فعالیت می‌کند. مقامات فعلی این معاونت وعده داده‌اند که تنها وظیفه حاکمیتی خواهند داشت و به همین دلیل تشکیلات معاونت پس از ابلاغ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به سه مدیریت حمایت از بازرگانی، توسعه و ترویج و حفظ و احیا تغییر ماهیت پیدا کرد.

صنایع دستی هم می‌تواند، حالت کارگاهی و هم حالت خانگی داشته باشد، همانند صنایع کوچک، قابلیت استقرار در شهر و روستا را دارد، بدون نیاز به فناوری پیشرفته، بیشتر متکی به تخصص‌های بومی و سنتی است و قسمت اعظم مواد اولیه مصرفی آن در داخل کشور قابل تهیه است. افزون بر این، صنایع دستی هر دو ویژگی مصرفی و هنری را دارد و برخوردار از پیش، ذوق، اندیشه و فرهنگ تولیدکننده نیز هست و در مجموع آن را یک "هنر-صنعت" نامیده‌اند.

حسین هاتفی فارمد معاون صنایع دستی و هنرهای سنتی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در اولین نشست خبری خود درباره میزان ارزآوری صنایع دستی گفت: "براساس آمار گمرک کشور، در سال ۸۵، میزان کل صادرات صنایع دستی بعلاوه صادرات فرش ۶ میلیون دلار بوده که نسبت به سال گذشته از رشد نزولی برخوردار بوده است با توجه به اینکه اشتغال در این صنف کم هزینه و ارزآوری بالایی دارد این رقم در شأن صنایع دستی کشور نیست." وی درمورد برنامه های معاونت گفت: "برنامه طرح جامع صنایع دستی کشور در حال تدوین است و برپایی نمایشگاه ها و جشنواره ها با موضوع هنرهای سنتی و صنایع دستی به منظور تقویت بازار و حمایت از تولیدکنندگان از جمله برنامه های سالجاری این معاونت است."

هاتفی نیز درباره مذاکره با رییس جمهور برای طرح مشکلات صنایع دستی و جلب حمایت از آنها گفت: "آنچه تاکنون از سوی این معاونت پیشنهاد شده، با حمایت رییس جمهور همراه بوده است و مصوبه هایی که تاکنون برای ایجاد شهرک و بازارچه های صنایع دستی صادر شده از آن جمله اند."

وی درباره حضور بخش خصوصی در اداره شهرک های صنایع دستی، اظهار داشت: "در شهرک های صنایع دستی، دولت زیرساخت ها را آماده می کند و دیگر فعالیت های آن بر عهده بخش خصوصی است؛ و چگونگی واگذاری آن در حال بحث

است."

معاون هنرهای سنتی و صنایع دستی در ادامه گفت: "اهدای هدایای صنایع دستی از سوی مدیران دولتی، ایجاد نمایشگاه های کوچک در مراکز عمومی از محل بودجه و اعتبارات دستگاه ها، اهدا هدیه بانک ها با استفاده از اقلام صنایع دستی از دیگر اقداماتی است که با حمایت رییس جمهوری صورت گرفته است." هاتفی درباره کارت های بانکی خرید صنایع دستی از فروشگاه های صنایع دستی و محدودیت در استفاده از این کارت ها، توضیح داد: "این موضوع از سوی اتحادیه ی صنایع دستی پی گیری شده است. تعداد فروشگاه های مورد توافق اندک است بنابراین معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی اعلام آمادگی کرده است تا فروشگاه هایی که به ایجاد اتحادیه و وارد شدن در این حوزه تمایل دارند، شناسایی شوند و فروشگاه های عضو این اتحادیه را به بانک ها معرفی کنند. البته تاکنون اتحادیه، نام فروشگاه های خود را معرفی نکرده است."

وی افزود: "بسیاری از فروشگاه های کشور و حتی سوپرمارکت ها می توانند در کنار دیگر محصولات خود، صنایع دستی ارایه کنند که این اقدام به فروشگاه های اصلی صنایع دستی ضربه ای نمی زند." وی گفت: "صندوق مالی اعتباری مهر آماده است تا به افرادی که تمایل دارند، فروشگاه های خود را به صنایع دستی تغییر کاربری دهند، وام ۱۰ میلیون تومانی اختصاص دهد." هاتفی با اشاره به این که صنایع دستی فروش الکترونیکی ندارند و در این بخش عقب مانده است، گفت: "همایش نقش فناوری اطلاعات در صنایع دستی برای حضور و استفاده از افراد متخصص این

حوزه و بهره مندی از ۱۳در صنایع دستی، ۲۷ و ۲۸ آبان ماه برگزار می شود که در این همایش به چالش های مطرح در این بخش خواهیم پرداخت."

معاون هنرهای سنتی و صنایع دستی درباره نام گذاری خیابان های تهران به نام صنایع دستی گفت: "معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی به منظور حفظ، احیاء و ترویج هنرهای سنتی و صنایع دستی و ماندگاری این هنرها در اذهان شهروندان به شورای شهر و شهرداری پیشنهاد نام گذاری خیابان ها و میادین به نام های صنایع دستی را داد که متأسفانه با این طرح موافقت نشد."

وی گفت: "معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی در جشنواره فیلم سال ۱۳۸۸ به فیلم هایی که با موضوع صنایع دستی ساخته شود و در داستان و لوکیشن خود را به این موضوع اختصاص دهد با تشخیص هیئت داوران جایزه نفیسی اهدا خواهد کرد و چنانچه تهیه کنندگان برای ساخت فیلم خود نیاز به کارشناسان صنایع دستی داشته باشند در اختیارشان قرار می دهیم."

وی همچنین به نشست مجمع منطقه یی آسیا و اقیانوسیه در تایلند و پیشنهادها و تعامل هایی که در این مجمع صورت گرفته است، گفت: "قرار است، در نشست سال آینده این مجمع در چین برگزار شود و به آثار برتر کشورها جوایزی اهدا گردد. ایران پیشنهاد داد، چین حق کپی برداری از این آثار شاخص را ندارد، بنابراین مقرر شد، در مجمع، عکاسی و فیلم برداری صورت نگیرد تا هنرمندان مطمئن شوند، از آثار آن ها کپی برداری نمی شود."

ضعف در بسته بندی صنایع دستی

یحیی رحمتی مدیر کل حفظ و احیای معاونت هنرهای سنتی و صنایع دستی نیز درباره قیمت تمام شده محصولات صنایع دستی، اظهار داشت: "در دستور کار معاونت آمده بهبود روش تولید تا اندازه ای باید باشد که به دستی بودن اثر آسیبی نرسد و در عین حال از ابزار پیشرفته استفاده شود، از سویی تلاش می کنیم تا عوامل مؤثر بر قیمت تمام شده مانند حمل و نقل را کاهش دهیم."

وی بسته بندی را یکی از معضلات صنایع دستی کشور دانست و افزود: "در بررسی نمایشگاه های داخلی دیده شده که ۹۰ درصد محصولات ارایه شده بسته بندی مناسب و مرتبط با محصول ندارند. بنابراین با استان های اردبیل، گلستان، زنجان، خراسان رضوی و آذربایجان شرقی توافق شده است تا بیشترین آثار تولیدی خود را با هزینه ی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری این استان ها در بسته بندی مطالعه شده در سه ماهه ی نخست سال آینده به بازار ارایه کنند."

